

Федулова І.В.
к.е.н., доцент
Національний університет
Харчових технологій,
м. Київ, вул. Володимирська, 68

ІННОВАЦІЙНІ ЦИКЛИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Модель інноваційного розвитку підприємства можна розглядати з позиції законів і закономірностей синергетичного розвитку, а також за допомогою еволюційної моделі життєвого циклу розвитку підприємства. Поєднання цих двох концепцій дозволить визначити основні рушійні сили (фактори), які визивають циклічні процеси на підприємстві і в подальшому обґрунтувати адекватні їм напрямлення інноваційного розвитку.

В еволюційній моделі інноваційного розвитку [1] розглядаються чотири цикли розвитку підприємства. Кожен цикл включає періоди-інтервали, що повторюються. Висота циклу залежить від менеджменту підприємства.

Перший цикл моделі пов'язаний із зародженням (створенням) підприємства. Найбільш ймовірною умовою створення нового підприємства є ідея. Така ідея може бути технічною, організаційною, фінансовою, пов'язаною із обслуговуванням або розвитком підприємства. Основним фактором становлення на першому циклі є підбір персоналу і формування команди.

Другий цикл направлений на удосконалення продуктового ряду підприємства. Може здаватися, що за результатами першого циклу потрібно шукати нову ідею, яка забезпечить подальший розвиток. Але освоєння нової ідеї потребує повторення першого циклу, тобто створення нового підприємства. Зміст другого циклу – це продуктова диверсифікація. Тобто підприємство може розглядати лише ті ідеї, які забезпечують процес диверсифікації. Саме в цьому циклі освоюються більшість товарів і послуг, які забезпечують виживання і захоплення відповідного ринкового сегменту.

Третій цикл являє собою освоєння технологічного потенціалу, тобто формування технологічного укладу, носієм якого виступає підприємство. Основою розвитку даного циклу є «байдужість до технології», тобто

властивість підприємства здійснювати випуск продукції за будь-якою з існуючих технологій і також поступове покращання його технологічних можливостей.

Четвертий цикл завершує розвиток підприємства як однорідної структури з точки зору організації і фінансів. Стратегічна ціль на четвертому циклі – формування системи, яка має властивість підтримувати розвиток інновацій, використовуючи закони ринку.

У відповідності із теорією самоорганізації систем [2;3;4] основною синергетичною закономірністю розвитку систем є послідовний їх перехід від стану організації, в якому спостерігається нормальне функціонування системи з цілісною структурою до стану самоорганізації. Цей перехід здійснюється в результаті складного і непередбаченого впливу зовнішнього середовища на систему за умов її відкритості. В результаті система в своєму розвитку проходить замкнутий цикл: рівновага – середня нерівновага – сильна нерівновага – біфуркація – виникнення нової структури в умовах сильної нерівноваги – закріплення «нового порядку» шляхом повернення системи в стан більшої рівноваги в новій якості. Після кожного циклу система стає більш складною, а процеси, що відбуваються в ній, прискорюються у відповідності з принципом «ускладнення, прискорення і економії».

Можна дістати висновку, що підприємство розвивається як відкрита, складна і динамічна система, його життєвий цикл розвитку може описуватись за допомогою синергетичної еволюційної моделі. Протягом всього існування підприємство еволюційно проходить чотири цикли розвитку, кожен з яких характеризується інноваційною спрямованістю і визначає еволюційний шлях розвитку інноваційної діяльності. Перехід від циклу до циклу є точкою біфуркації, в якій відбувається послідовний перехід від стану організації, в якому спостерігається нормальне функціонування системи з цілісною структурою до стану самоорганізації. Такий перехід супроводжується зовнішнім вкладом енергії і ресурсів в систему і називається негентропією – НЕГ, для дослідження цього впливу ми пропонуємо використовувати показник

«інноваційний клімат». А її перероблення всередині системи пов'язане – ентропією – E , для дослідження цього впливу ми пропонуємо використовувати показник «інноваційний потенціал». Якщо зовнішні впливи ресурсного, енергетичного, інформаційного характеру на об'єкт слабкі або об'єкт має такі адаптаційні можливості за рахунок своїх ресурсів, які повністю перероблюють результати цих впливів і повертають систему у вихідний стан, то спостерігається відношення $NEG/E \ll 1$. В цьому випадку система знаходиться в стабільному стані. Зниження адаптаційних властивостей системи в часі (внутрішніх ресурсних можливостей) або збільшення негентропії призводить до збільшення відношення NEG/E , що переводить об'єкт в стан середньої і в подальшому сильної нерівноваги.

Визначення синергетичних законів і закономірностей еволюції розвитку інноваційного процесу дозволило обґрунтувати і пояснити можливість їх перенесення в область теорії управління інноваційною діяльністю.

Таким чином, перехід системи від «організації» до «самоорганізації» пов'язаний з переходом із стану рівноваги до стану середньої рівноваги, від нього до стану сильної передбіфуркаційної нерівноваги, до зламу цілісної структури функціонування об'єкта і переходу до нового циклу інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Поляков С.Г. і Степнов І.М. Модель инновационного развития предприятия // Инновации. - №2-3. – 2003. – с.36-38
2. Курдюмов С.П. Законы эволюции и самоорганизации в сложных системах. – М.:, 1990. - 204;
3. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. – М.:, 1986;
4. Горбунов Е.А. Самоорганизация систем и прогнозирование военно-политических, экономических и социальных аспектов. – К.: Ника-Центр, 2005. – 320 с.